

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПАМ'ЯТКА

Для колективу Університету у разі дій при надзвичайних ситуаціях

Обговорено та відповідає
інструкції ППБ України гол.
інспектор ОМЦ ГУ ДСНС
України в Одеській обл. майор
сл.ц.з. Кононенко
17.01.2020 р.

м. Одеса 2020 рік

ПАМ'ЯТКА

**для колективу Університету: здобувачів освіти, співробітників
у разі загрози або реальної пожежної небезпеки
та їх евакуації**

**УВАГА ВСІМ!
ЦЕ НЕОБХІДНО ЗНАТИ КОЖНОМУ!**

1. Вступ

Захист нашого повсякденного життя і навколишнього середовища від одвічного лиха — пожеж — визначається в Україні Наказом МВС України від 30.12.2014 року №1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні», Наказом МОН № 974 від 15.08.2016 року «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України» та Указом Президента України № 948/2019 від 24.12.2019 року «Про невідкладні заходи щодо запобігання пожежній небезпеці в Україні».

Отже, якщо кожен ретельно ознайомиться з вимогами цих документів і дотримуватиметься правил пожежної безпеки в побуті, на роботі чи будь-де, то більшості пожеж не повинно бути...

Але, на жаль, статистика пожеж у всіх сферах нашого життя, в природі, що нас оточує, не дозволяє зробити оптимістичні висновки.

Тому головна мета цієї «Пам'ятки» — дати можливість ознайомитися з правилами і скористатися порадами щодо дій і заходів у разі ймовірних пожеж в університетських спорудах, на прилеглих до них територіях і в побуті. У цілому ж проблема виникнення пожеж, їх попередження та ліквідації потребує набагато більше інформації з теорії та практики цього життєво важливого питання.

2. Загальні положення

2.1. Забезпечення пожежної безпеки на підприємствах, в установах, організаціях навчальних закладах та інших об'єктах будь-якої діяльності покладається, згідно з наказами, на їх керівників та уповноважених керівництвом осіб.

2.2. Забезпечення пожежної безпеки в побуті покладається на власників, орендарів чи уповноважені органи (осіб) державної, громадської, кооперативної або приватної власності та визначається статутами, договорами найму (оренди) чи іншими юридично узгодженими документами, у яких сторонами визначаються взаємообов'язки щодо пожежної безпеки.

2.3. Громадяни України, іноземці й особи без громадянства, які перебувають на території України, зобов'язані:

- виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати свою приватну власність (будівлі, квартири, дачі та ін.) первинними засобами пожежогашіння і відповідним інвентарем, виховуючи у дітей звичку обережного поводження з вогнем;

- повідомляти в пожежну охорону про виникнення пожежі та вживати заходів з її ліквідації, рятування людей і майна.

2.4. У навчальних і наукових закладах повинні виконуватися вимоги статті 7.3 «Правил пожежної безпеки в Україні», відповідальність за порушення яких несуть посадові та фізичні особи цих закладів і структурних підрозділів відповідно до статті 2.11 «Правил...»

3. Порядок заходів і правила дій у разі пожежі

3.1. При виникненні пожежі або при виявленні ознак горіння слід ужити таких заходів:

- без зволікань повідомити про це пожежну охорону за телефоном «101». При цьому назвати адресу об'єкта, кількість поверхів, місце виникнення (осередок) пожежі, обставини на пожежі та наявність людей, а також повідомити своє прізвище або іншу потрібну інформацію;

- вжити можливих заходів з евакуації людей, у першу чергу дітей, інвалідів і громадян похилого віку, а потім застосувати наявні засоби пожежогасіння і вжити заходів щодо збереження матеріальних цінностей;

- якщо пожежа виникла на об'єкті господарювання чи іншої діяльності, повідомити про неї керівника або відповідальну компетентну посадову особу і чергового на об'єкті, якщо він є;

- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (медичну, газорятівну, електроаварійну тощо).

Керівник або відповідальна посадова особа з прибуттям на об'єкт підпорядковують свої дії виконанню обов'язків, передбачених статтею 9.2 «Правил...», взаємодіючи з пожежними й іншими аварійно-рятувальними службами, що прибули на об'єкт, та беручи участь у забезпеченні необхідних заходів щодо ліквідації пожежі та запобігання її поширенню.

3.2. Захисні дії в осередку пожежі й у зоні її можливого поширення

У цьому розділі буде розглянуто можливе виникнення пожеж в університетських спорудах, гуртожитках і в побуті та наші захисні дії при цьому, оскільки проаналізувати всі варіанти пожеж і катастроф із пожежогасінням у короткій «Пам'ятці» неможливо і недоцільно.

Оскільки до будь-якої несподіванки краще бути готовим, розглянемо нашу готовність до дій у випадку пожежі.

Весь Університет, із його адміністративними корпусами, спорудами і гуртожитками, не належить до пожежонебезпечних об'єктів, за винятком відокремленого автогосподарства зі складом паливно-мастильних матеріалів.

У нашому побуті тільки газові пічки та колонки належать до пожежонебезпечних приладів, як і електропобутова техніка різного призначення.

За будь-якої пожежі головними загрозами нашому життю є:

- раптові пожежні загрози вибухового характеру з руйнуванням нашого місцеперебування;

- аварійний контакт шкіри людини з полум'ям через спалахування одягу або обпалення відкритих ділянок тіла;

- чадно-отруйна задимленість осередку пожежі та прилеглих до нього зон (приміщень), особливо сумішню газів від палаючих або тліючих матеріалів, які містять компоненти сильнодіючих отруйних речовин;
- неможливість використання безпечних шляхів і заходів залишення осередку чи зон пожежі;
- фізична або панічно-стресова неспроможність залишити небезпечну зону без сторонньої допомоги;
- інші, непередбачені ситуації пожежної небезпеки.

У послідовності перелічених, а також імовірно можливих інших чинників пожежного лиха та його найбільш уражуючи факторів наша готовність до виникнення пожеж і протидія їх виникненню складаються з таких захисних заходів та особистої поведінки під час пожежі:

Запобігання лиху

У повсякденному житті існує необхідність виконання елементарних правил пожежної безпеки в будівлях і спорудах Університету та в побутових помешканнях, адже з цими правилами нас обов'язково чи примусово (законодавчо) ознайомили.

У будь-якому місці роботи, навчання або іншої діяльності бажано з'ясувати своє місцеперебування з точки зору швидкого і безпечного залишення його приміщень, особливо розташованих у багатоповерхових будівлях, — йдеться про так звані шляхи евакуації в надзвичайних ситуаціях, яких має бути не менше двох.

Усім бажано оволодіти навичками використання первинних і побутових засобів пожежогасіння: вогнегасників, кранових гідрантів, піску, води, негорючих азботканин тощо, пам'ятаючи, що електроустаткування гаситься тільки засобами з діелектричними компонентами (типу порошкових чи вуглекислотних) при локалізації або ліквідації електричних осередків пожежі.

Про наші дії на будь-якій пожежі

Всі ми при пожежах, за винятком смертельно уражених, поділяємося на такі категорії: врятованих, але потерпілих фізично в осередках пожежі осіб, з різними наслідками ураження; врятованих (евакуйованих) осіб з осередків пожежі та прилеглих до них небезпечних зон із можливими стресово-психологічними уражуючими наслідками від пережитої пожежі; потерпілих (погорільців) зі значними фінансово-матеріальними втратами від скоєного лиха; інших громадян, крім професіоналів-фахівців, які брали участь у пожежогасінні та рятуванні погорільців або їхнього майна.

Відповідно до цих категорійних ознак нашої причетності до трагічної надзвичайної ситуації, визначаються і наші дії на пожежі:

- 1) якщо можливо, сповістити про пожежу пожежників за телефоном «101» чи будь-які органи виконавчої влади, які працюють цілодобово, та населення, що проживає поруч ;
- 2) у разі наявності та навичок використайте первинні засоби пожежогасіння для ліквідації осередку вогню або його локалізації;
- 3) запобігаючи власному ураженню від полум'я, отруйного задимлення та руйнування згорілих конструкцій і знаючи шляхи термінової евакуації, допоможіть травмованим особам та іншим громадянам залишити небезпечні аварійні зони з виведенням (винесенням або визволенням) їх у безпечні місця;
- 4) у разі можливості та вміння надайте потерпілим першу медичну допомогу або допоможіть транспортувати їх до лікарів швидкої допомоги;

5) утримайте себе та інших від непродуманих дій і вчинків, від паніки, щоб не збільшити негативних наслідків від пожежі.

У критичних ситуаціях — руйнування палаючих конструкцій із перекриттям шляхів порятунку або блокування місцезнаходження полум'ям чи непроглядною завісою чадно-отруйного диму — не робіть фатальних помилок, а саме:

- не відчиняйте, без необхідності, двері та вікна, щоб не збільшити доступ свіжого повітря у зону горіння і подальше його поширення;
- не вистрибуйте з вікон і балконів вище другого поверху (вище 3-4 метрів), особливо, якщо вам більше 50 років, не кажучи про можливий незадовільний стан здоров'я;
- перед відчиненням вікон чи балконних дверей ущільнити, якщо є чим, внутрішні двері чи отвори в приміщенні, а за наявності води — змочити ущільнюючі матеріали;
- якщо вам не відомі шляхи евакуації, не поспішайте бігти будь-куди, особливо при значній задимленості;
- повідомте про своє місцезнаходження у палаючій споруді вигуками, появою в отворах вікон чи на балконі, іншими способами з надією на порятунок ззовні.

4. Інструктаж щодо готовності запобігання пожежам

Без необхідних глибоких знань, не кажучи вже про професійну підготовку, запобігти або протистояти пожежному лиху в нашому житті неможливо.

Адже вогонь — це водночас і добро, і тепло, і життєдайна для людства енергія, але також обпікаючий жар, що зненацька, через нашу зловмисно-злочинну або безглузду поведінку, спалахує, знищуючи все на своєму шляху.

А якщо вогонь — це невід'ємна частина нашого життя, то як же запобігти або звести до мінімуму його негативні наслідки?

Керуючись Наказами і Правилами пожежної безпеки, наше протистояння вогняній стихії зводиться до таких головних вимог, положень, знань і дій:

4.1. Зважаючи на специфіку пожежної небезпеки будівель, споруд, технологічних процесів виробництва та промислово-наукового обладнання, інших показників, що виходять за межі нормативних актів і положень пожежної безпеки, відповідні органи чи юридичні особи розробляють Інструкції із заходів пожежної безпеки, які поділяються, відповідно, на:

- загальні інструкції для підприємств, організацій, установ, навчальних закладів й інших об'єктів будь-якої діяльності (далі об'єктові інструкції);
- інструкції з пожежної безпеки для окремих підрозділів цих об'єктів (цехів, ділянок, лабораторій, приміщень тощо);
- інструкції з проведення пожежонебезпечних видів робіт, експлуатації технологічного обладнання, приладів й інших пожежонебезпечних знарядь господарської чи наукової діяльності. Законодавчо для кожної з таких інструкцій встановлено основні вимоги щодо заходів пожежної безпеки залежно до категорії об'єкта, його підрозділів, приміщень та інших чинників пожежної небезпеки.

4.2. Подальшим етапом пожежної безпеки є розроблення об'єктових типових Положень про спеціальне навчання, інструктаж і перевірку знань з питань пожежної безпеки. Положення встановлюють види і порядок виконання робітниками, фахівцями, службовцями й іншими категоріями працівників чи здобувачів знань правил,

заходів і дій дотримання пожежної безпеки, забороняючи допуск до роботи осіб, які не пройшли спеціального навчання, інструктажу або перевірки всіх знань.

4.3. За призначенням і часом проведення протипожежні інструктажі як основа навчання діляться на вступний, первинний, повторний, позаплановий і цільовий. Всі вони чітко регламентовані типовим Положенням, відрізняючись особливостями їх проведення:

- вступний інструктаж є обов'язковим для всіх громадян, щойно прийнятих на роботу (постійну чи тимчасову) чи на інший вид діяльності або навчання;
- первинний інструктаж проводиться безпосередньо на робочому місці до початку роботи чи навчання з урахуванням протипожежної специфіки, не передбаченої у вступному інструктажі;
- повторний інструктаж проводиться планово також на робочому місці не менше одного разу на рік з основних питань вступного і первинного інструктажів — упереджуючий і поновлюючий нашу пам'ять засіб від забування попередніх знань;
- позаплановий інструктаж проводиться на робочому місці або в окремому приміщенні (за обставинами) індивідуально чи в складі групи, при цьому його обсяг і зміст визначаються залежно від причин, що викликали його проведення;
- цільовий інструктаж проводиться з громадянами безпосередньо перед виконанням ними разових або тимчасових пожежонебезпечних робіт (зварювальні, розігрівальні тощо), а також при ліквідації аварії або стихійного лиха.

5. Спеціальне навчання — пожежно-технічний мінімум (ПТМ)

Розглянемо кілька положень цього розділу:

5.1. Попереднє спеціальне навчання ПТМ проходять усі особи, яких приймають на роботу з підвищеною пожежною небезпекою, наприклад: електрогазозварники, електрики, що обслуговують вибухонебезпечні або пожежонебезпечні зони; особи, що обслуговують оснащення, устаткування, апаратуру з легко займистими, горючими і вибухонебезпечними речовинами, а взагалі — всі категорії працюючих, діяльність яких потребує поглиблених знань з питань пожежної безпеки і навичок на випадок виникнення пожежі, особливо із засобами пожежогасіння.

5.2. Порядок, форма, місце проведення ПТМ, а також усі інші організуючі та керівні документи розробляються, як правило, на об'єктах, затверджуються їх керівниками з урахуванням усіх законодавчих вимог.

5.3. Особам які пройшли навчання за програмами ПТМ та успішно склали залік на об'єктових комісіях, видається посвідчення відповідної форми, а перевірка їхніх знань планово проводиться щорічно.

6. Заключні положення і висновки

Наші громадянські обов'язки, права та соціальний захист, включаючи страхування, пов'язані з пожежною безпекою або з наслідками ураження від пожежного лиха, постраждати від якого може кожен, регулюється відповідними статтями Закону України «Про пожежну безпеку».

Неможливо регламентувати величезну кількість заходів із запобігання виникнення пожеж у нашому житті, з їх ліквідації, якщо лихо все ж таки сталося, особливо щодо вирішення подальших питань і проблем, які виникли, за наслідками

кожної ліквідованої пожежної ситуації (особливо стосовно оздоровлення та компенсації втрат погорільцям і потерпілим громадянам).

Розглянуті матеріали дають змогу зробити такі висновки.

Бережного і Бог береже — це заповідь стосовно нашого оволодіння навчально-практичними знаннями і життєвим досвідом з виконання правил пожежної безпеки та зважених дій під час пожежі.

Перелік використаних джерел:

1. Нормативно-правова основа безпеки життєдіяльності.
2. Надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу.

Додаток № 1

Пам'ятка здобувачам освіти Університету

з питань дій у випадку виникнення надзвичайних ситуацій

1. При оголошенні евакуації зберігайте спокій і не робіть нічого, що може дезорганізувати оточуючих (не кричіть, не створюйте паніки).
2. Негайно вимкніть електроприлади, закрийте вікна, візьміть необхідні речі і організовано, у складі групи виходьте через найближчий евакуаційний вихід з навчального корпусу.
3. Після виходу з навчального корпусу, під керівництвом викладача, зберіться у відведеному місці і проведіть перекличку.
4. Категорично забороняється повертатися до будівлі.

Якщо залишити будівлю не можливо, або приміщення наповнилося димом:

1. Зателефонуйте «101» або «112» і повідомте, де ви знаходитесь.
2. Пересувайтеся повзком, прикривши рот і ніс вологою ганчіркою (носовою хусткою, рукавом від сорочки) в бік вікна. Привертайте до себе увагу людей на вулиці.
3. По можливості не відкривайте і не розбивайте вікна, оскільки порушиться герметичність приміщення, що призведе до підвищення температури і площі пожежі.
4. Для захисту від жару і диму необхідно щільно закрити вхідні двері, заткнути щілини з середини приміщення, використовуючи при цьому будь-яку тканину. Закрийте вікна і квартирки.

При пожежі забороняється:

1. Боротися з вогнем самостійно, не викликавши пожежних.
2. Гасити водою палаючі електроприлади, не відключивши їх від електромережі (можна отримати удар струмом).
3. Відкривати вікна і двері, щоб випустити дим (горіння посилиться через надходження повітря).
4. Користуватися ліфтом.

**ПАМ'ЯТАЙТЕ: ВАША МЕТА —
ЗАБЕЗПЕЧИТИ СВОЮ БЕЗПЕКУ ТА БЕЗПЕКУ ОТОЧУЮЧИХ**

**Пам'ятка керівникам підрозділів та викладачам Університету
з питань дій у випадку виникнення надзвичайних ситуацій**

Директор інституту (декан факультету):

- Призначає відповідальних за протипожежний стан у підпорядкованих йому підрозділах та контролює виконання норм протипожежної безпеки в інституті (факультеті).
- Уточнює раз на півроку план евакуації та контролює засоби пожежогасіння.
- Забезпечує проведення навчальних та практичних занять з евакуації у випадку надзвичайних ситуацій.
- Керує розробкою планів евакуації, інструкцій з пожежної безпеки та узгоджує в ректора Університету.
- Забезпечує та контролює навчання та перевірку знань працівників інституту (факультету) з питань безпеки життєдіяльності.
- У разі виникнення надзвичайної ситуації приймає на себе керівництво з оповіщення, евакуації та контролю за виходом підпорядкованих йому людей.
- Після виходу усіх людей у безпечне місце — доповідає ректору про кількість виведених людей або кількість відсутніх.

**Пам'ятка керівникам підрозділів та викладачам Університету
з питань дій у випадку виникнення надзвичайних ситуацій**

Завідувач кафедри:

- Проводить інструктажі з техніки безпеки та пожежної безпеки на робочому місці з викладачами та лаборантами.
- Контролює виконання вимог пожежної безпеки у підпорядкованих йому приміщеннях.
- Бере участь у розробці планів евакуації.
- У разі надзвичайної ситуації організує оповіщення співробітників та керує евакуацією підпорядкованих йому людей.
- Після виходу людей у безпечне місце перевіряє згідно із журналом наявність людей і доповідає директору (декану).
- Організує, за можливості, пожежогасіння, рятування майна та надання первинної медичної допомоги.

**Пам'ятка керівникам підрозділів, викладачам та лаборантам Університету
з питань дій у випадку надзвичайних ситуацій**

Лаборант (відповідальний за приміщення):

- Доводить правила поведінки у надзвичайних ситуаціях здобувачам освіти під час занять.

- Слідкує за наявністю і збереженням засобів первинного пожежогасіння та дотриманням протипожежних норм в аудиторіях.

- У випадку надзвичайної ситуації керує евакуацією здобувачів освіти, виведенням їх у безпечне місце і доповідає завідувачеві кафедри.

**ПАМ'ЯТАЙТЕ: ВАША МЕТА —
ЗАБЕЗПЕЧИТИ СВОЮ БЕЗПЕКУ ТА БЕЗПЕКУ
ПІДПОРЯДКОВАНИХ ВАМ ЛЮДЕЙ**

Додаток № 5

**Пам'ятка керівникам підрозділів та викладачам Університету
з питань дій у випадку виникнення надзвичайних ситуацій**

Викладач:

- Доводить правила поведінки у надзвичайних ситуаціях здобувачам освіти під час занять.

- У випадку надзвичайної ситуації керує евакуацією підпорядкованих йому здобувачів освіти, а після виведення їх у безпечне місце перевіряє їх присутність згідно із журналом і доповідає ці дані завідувачеві кафедри або декану.

**ПАМ'ЯТАЙТЕ: ВАША МЕТА —
ЗАБЕЗПЕЧИТИ СВОЮ БЕЗПЕКУ ТА БЕЗПЕКУ
ПІДПОРЯДКОВАНИХ ВАМ ЛЮДЕЙ.**